

JARMILA BUREŠOVÁ

POVÍM VÁM O DYSLEXII

PRŮVODCE PRO RODINU A PŘÁTELE

AHOJ, JÁ JSEM
JIRKA A MÁM
DYSLEXII

edika.

TIPY PRO
ODBORNÍKY

Povím vám o dyslexii

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

Jarmila Burešová
Povím vám o dyslexii – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

Obsah

Jirka se představuje	5
Začátek školy není lehký	9
Návštěva poradny	13
Jsem dyslektik!	17
Mám víc práce	21
Můj denní rozvrh	23
Jak krotit písmena	27
Obtíže se slabikami	33
Čtení slov	35
Sklad a rozklad slov	37
Jak číst přesně	41
Jak se čtením učit	45
A co cizí jazyk?	47
Obtíže s vyjadřováním	51
Kapacita pracovní paměti	53
Nejistota v sebehodnocení	55
Důležitá je spolupráce	57
K čemu je dyslexie dobrá	61
Co Jirka neřekl (nebo řekl a stojí to za zopakování)	62
Možné rané známky dyslexie	67
Malý slovníček	68
Doporučená literatura a pracovní materiály, internetové stránky	70

„Chtěl bych vám o tom něco říct – jaké to pro mě je a jak mně nebo jiným dětem s dyslexií můžete pomoci.“

Ahoj, já jsem Jirka a mám dyslexii.

Ale nebojte se, není nakažlivá, ani na mně není na první pohled vidět. Jenom mi moc dobře nejde naučit se číst.

Když jsem byl malý, nemohli jsme poznat, že mám dyslexii, protože jsem nemusel číst. Maminka říká, že jsem napřed byl roztomilé miminko, postupně jsem se naučil převracet, sedat si a plazit se po zemi. Taky jsem se prý posunoval po zadečku, ale nelezl jsem jako pejsek po čtyřech (děti s dyslexií prý často lezení vynechají). Začal jsem rovnou chodit (samozřejmě jsem napřed hodně padal, jako každý) a asi v roce trošku mluvit. Říkal jsem mama, tata, auto a baf. Maminka říká, že mi to vystačilo hodně dlouho, ostatní věci jsem ukazoval – pořádně jsem se prý rozmluvil až ve školce.

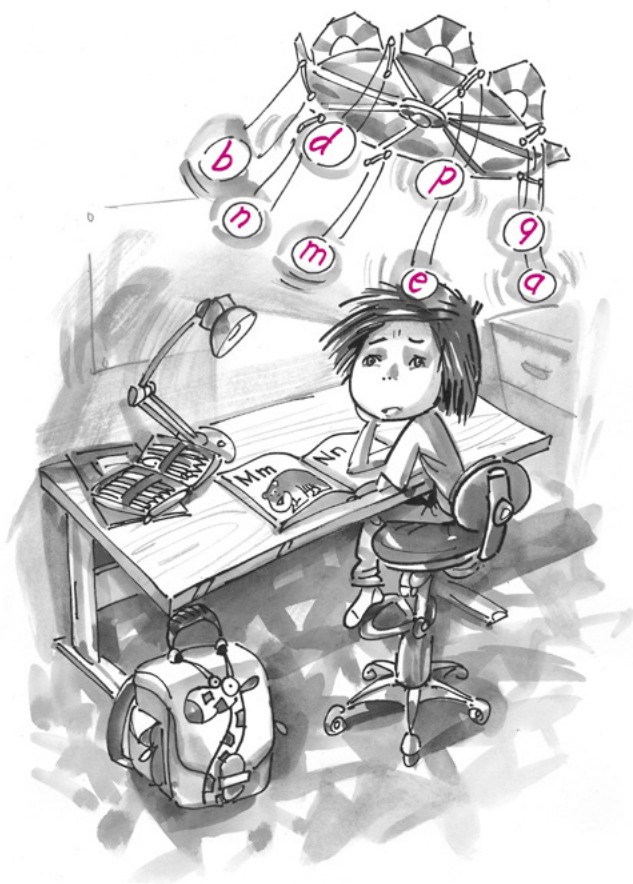
Ale bylo mi dlouho špatně rozumět. Dost mě to zlobilo, protože jsem místo JIRKA říkal JILKA a kluci se mi posmívali. Tak nás paní doktorka poslala za doktorkou na mluvení – teď už vím, že se říká na logopedii. Tam jsem se naučil legrační cviky, abych měl obratnější pusku a jazyk. Taky mi postupně ukazovali, kam se má jazyk postavit, když chci něco vyslovit. A dostávali jsme seznamy slov na domácí procvičování.

„Konečně to hrrrozné R začalo drrrnčet! Hurrrá!!“

Musím se přiznat, že se mi do cvičení často nechtělo (musí se trénovat každý den!), ale díky trpělivosti mámy, táty, babičky a dědečka jsem cvičení vynechal jen málokdy. Tak jsem se postupně naučil správně vyslovovat všechny hlásky – trvalo to ale dlouho a při rychlé řeči jsem je i potom občas vyslovil špatně. Jazykolamná slova jako Klára, paroplavba nebo nejnebezpečnější jsem vůbec neměl rád – často jsem se do nich totiž zamotal a zkomolil je. A říkal jsem třeba „kepuč“ místo „kečup“.

Ve školce jsem si brzo zvykl, měli jsme tam moc pěkné věci na hraní – auta, stavebnice, obchůdek, kuchyňku. Taky jsme si chodili hrát na hřiště, zpívali jsme, poslouchali pohádky, učili se básničky a kreslili. Kreslení mě ale moc nebavilo, asi proto, že mi nešlo. Když jsem nakreslil obrázek, nebyl moc k poznání: domečky měly křivé stěny, padající komín, zvířátka vypadala jako mimozemšťané a nechtějte vědět, jak vypadala máma a táta, když jsem je nakreslil. Už ve školce jsem uměl dobře počítat, taky stavět z kostek nebo ze stavebnic. Ale moc špatně jsem si pamatoval věci v řadě (třeba jak jdou po sobě dny v týdnu nebo měsíce).

„S písmenky to je někdy těžké!“

Do školy jsem se hodně těšil. Jednak jsem měl slíbený skvělý batoh a pouzdro s obrázkem žirafy. Ale hlavně jsem věděl, že se ve škole po obědě nemusí spát ani ležet jako ve školce (spání přes den mě už vůbec nebavilo). Moje nadšení ale dlouho nevydrželo. Zjistil jsem totiž, že některé věci, které jsme ve škole začali dělat, jdou ostatním dětem mnohem líp než mně.

Než jsem přišel do školy, tak jsem se o písmenka moc nezajímal (ale podepsat se JIRKA jsem samozřejmě uměl – jenom jsem si nebyl jistý, jak mám J, R nebo K otočit a někdy jsem to popletl). Někteří kluci a holky ale znali písmenek hodně, a když nám je pak paní učitelka ukazovala, rychle si všechna zapamatovali. Zato já jsem se s některými hodně natrápil, protože si jsou moc podobná a pořád se mi pletou. No řekněte sami:

a – e

tyto někdo převrací vzhůru nohama,

m – n

nebo tady zase ubývají a přibývají nožičky,

b – d – p – q

a co teprve tyhle – točí se doprava, doleva a hlavou dolů jako na kolotoči!

„O krocení neposlušných písmen se mi i zdálo.“

Písmenka mě pořád zlobila, pak ale přišla další pohroma. Paní učitelka nám začala ukazovat, že když vezmeme M a k tomu A, bude z toho MA. Pro vás – čtenáře – asi jednoduchá věc. Ale mně dlouho nebylo jasné, jak se to kouzlo vlastně udělá. A tak zatímco ostatní ve třídě krásně slabikovali a brzy začali pohodlně číst i celá slova, já jsem všechno musel luštit po písmenkách a pracně dávat dohromady. Někdy se mi četlo docela dobře – třeba slova jako P-E-S nebo K-R-K jsem se naučil „smontovat“ rychle. Ale když tam bylo třeba L-A-V-I-C-E, byl jsem ztracený.

Musel jsem slovo luštit několikrát dokola, tak jsem to dělal raději napřed šeptem, a teprve když jsem záhadné slovo poznal, řekl jsem je nahlas. Dovedete si asi představit, jak moje čtení vypadalo: „šušky šušky... šušky šušky... kočka“. Ale taky „šušky šušky... šušky šušky... buben“ – zatímco tam bylo napsáno „duben“! Kluci se chechtali a někdy se úsměvu neubránila ani paní učitelka. Říkala mně i mamince, že musím doma víc číst. No jo, to se lehko řekne, ale mně se do čtení vůbec nechtělo. Maminka už potíže znala z nácviku výslovnosti, tak to zkoušela po dobrém i po zlém, výsledkem často byl křik a pláč a pak chvilka „čtení“ – tedy vlastně „šušky šušky... šušky šušky... bubák – ale nééé – dudák!“

„Z poradny nemějte strach!“

Nevěděli jsme, jak si s problémem poradit. Už jsem byl zoufalý, myslel jsem si o sobě, že jsem úplný hlupák (ani jsem si neuvědomoval, že matematika mi docela jde). Naštěstí nám paní učitelka řekla, že bychom měli jít do poradny. Tedy, že to bylo naštěstí, vím až teď. Tehdy jsem se dost bál, netušil jsem, co mě tam čeká. Slyšel jsem, že tam bude nějaká doktorka – a s doktorem člověk nikdy neví (co třeba injekce).

Ale řeknu vám vše popořádku. Do poradny se nemůže jen tak přijít, musíte se objednat. Přidělí vám termín proto, aby na vás pak měli dost času, mohli se vám věnovat a dobře poradit. Maminka do poradny zatelefonovala a dozvěděla se, kdy můžeme přijít. Objednali nás až za několik týdnů (v poradně mají hodně práce a chodí tam plno dětí). Aspoň jsme se mohli dobře připravit. Maminka našla deníček, kam zapisovala, co jsem dělal jako miminko – kdy jsem začal sedět, chodit, mluvit. Já jsem si našel sešity z první třídy a přibalil je k těm novým, druháckým. A paní učitelka vypsala do školního dotazníku, co se mi ve škole daří a nedaří a jak mi zatím s učením pomáhala.

A pak jsme šli do poradny – maminka, tatínek a já. Maminka myslela na všechno, vzala s sebou dobrou svačinku a pití. Pořád jsem se trochu bál. Snažil jsem se

to nedávat najevo, ale raději jsem se držel táty za ruku. V poradně jsme se nejprve ohlásili v přijímací kanceláři, kde seděla paní u počítače (říká se jí sociální pracovnice). Překvapilo mě, že jsem v počítači už byl zapsaný – paní se smála a prozradila mi, že zapíše každého, kdo se do poradny objedná. Doplnila si některé údaje a vytvořila pro mě papírové desky s mým jménem a nějakým číslem. Budou se do nich dávat všechny „poradenské papíry“ – říkala tomu „spis“.

Sedli jsme si všichni do čekárny, kde byly všelijaké hračky – plyšáci, stavebnice, velké molitanové kostky. A taky stoleček na kreslení, malá tabule s křídami a nějaké knížky. Ani jsem si nestačil pohrát, za malou chvíli si pro nás přišla jiná paní – potěšilo mě, že nemá bílý doktorský plášť a vypadá přátelsky. Představila se a řekla, že je psycholožka a dnes se nám bude věnovat. Podala na přivítanou ruku mamince, tatínkovi a MNĚ TAKY! Pak nás zavedla do své pracovny. Vůbec nevypadala nebezpečně, byl v ní stůl a židle, na stole počítač a nějaké papíry, police s knížkami a hračkami, nástěnka s obrázky. A ještě malý stolek a křesílka, do kterých jsme si všichni sedli.

Maminka paní doktorce-psycholožce řekla, že máme starosti s mým čtením. Paní psycholožka nás pochváli-

la, že jsme přišli a chceme s tím něco dělat. Nejdřív se ptala na všechno možné o naší rodině a hlavně o mně. Zajímala se, kdy jsem začal sám sedět a chodit, jestli jsem lezl po čtyřech (už jsem vám prozradil, že jsem nelezl). A taky kdy jsem začal mluvit a jestli jsem chodil na logopedii. Maminka byla ráda, že má s sebou zápis-ky o mých výkonech, ale i táta si hodně věcí pamatoval. Podrobně jsme popisovali, jak postupovalo moje učení písmenek, začátky čtení a psaní. Překvapilo mě, když si táta vzpomněl, že se vlastně se čtením a psaním taky trochu trápil. Ve škole míval horší známky z češtiny, špatně zvládal diktáty. Ale jeho rodiče s ním do porad-ny tehdy nešli, škoda. Číst knížky si tatínek prý začal až jako dospělý a i dnes čte pomaleji než maminka (ale má zábavnější „přednes“).

Byl jsem rád, že se paní psycholožka ptala na někte-ré věci i mě, jsem už přece velký. A pak se se mnou do-mluvila, že budeme ten „čtecí problém“ společně zkou-mat a najdeme, co by mohlo pomoci. Měla pro mě při-pravené všelijaké úkoly, aby zjistila, na co jsem šikovný a co je naopak pro mě těžké – říká se tomu „vyšetření“.

„Vyšetření v poradně trvalo dlouho. Úkolů bylo hodně,
ale bavily mě.“

A představte si – některé úkoly jsou pro rodiče tajné!

Šli si odpočinout do čekárny a já jsem s paní psycholožkou pracoval sám. Už jsem se vůbec nebál a zvládl jsem to. Úkolů bylo hodně, různě se střídaly, takže mi čas ubíhal rychleji než rodičům v čekárně. Ale stejně jsme neprošli všechno – ještě jsme se domluvili na další setkání za týden. Do poradny jsem se docela těšil, přinesl jsem paní psycholožce ukázat fotku našeho psa, moc se jí líbil. Tentokrát bylo hodně úkolů se slovy a písmenky, obkresloval jsem nějaké obrázky, psal slova a věty. A taky jsem četl slabiky, slova a kousek článku o zvířatech. Pak jsme si prohlíželi moje sešity ze školy a povídali si. A když bylo všechno hotovo, sedli jsme si zase všichni do křesílek a začala porada. Rodiče byli moc zvědaví, co jsme s paní psycholožkou vyzkoumali – a já vlastně taky. Nerozuměl jsem úplně všemu, ale tomu hlavnímu ano: JSEM CHYTRÝ KLUK! Ale těžké je pro mě právě to, co potřebuji při čtení – rozeznat dobře podobné tvary a taky skládat slova, když jsou rozložená na hlásky. Proto pro mě bylo těžké si některá písmenka zapamatovat a bezpečně je od sebe rozeznat. A proto jsem tak dlouho nemohl přijít na to, jak udělat slabiku. A když jsem si vyluštil slovo po písmenkách, neuměl jsem je dát dohromady a poznat, co znamená. Říká se

tomu DYSLEXIE, jde o poruchu učení. Netrápím se s ní jen já – takové potíže se čtením mají asi čtyři děti ze sta. A častěji kluci!

„Neboj se, Jirko, společně si s dyslexií poradíme,“ uklidňovala mě paní psycholožka. Ale bylo jasné, že to nebude jednoduché – na dyslexii není medicína, ani nemůžu dát hlavu do opravy. Bude s tím práce a budu potřebovat pomocníky – doma, ve škole i v poradně. První věc, kterou nám paní psycholožka poradila, mě šokovala: zakázala mi číst dvacet minut (jak mě všichni nutili). Stačí zatím jen třikrát tři minuty (postupně budeme přidávat)! Ale musím číst každý den – výjimkou je jen horečka, Vánoce a narozeniny. Tak to беру! Taky nám poradila vrátit se ke čtení slabik a hrát si hry s písmenky (říkala toho hodně, všechno si nepamatuju, ale maminka s tátou dávali lepší pozor). Domluvili jsme se, že se doma pustíme do práce, a abychom věděli, co všechno máme dělat, budeme se ještě chodit radit za jinou paní, které se říká speciální pedagožka. Výsledky vyšetření a všechna doporučení pak paní psycholožka pro nás i pro paní učitelku napsala, abychom na nic nezapomněli. Hotovou zprávu si tatínek v poradně vyzvedl, zanesli ji s maminkou paní učitelce a domluvili se, jak budeme s dyslexií bojovat.

Změnu ve škole jsem poznal brzy. Paní učitelka vzala doporučení z poradny vážně a začala mi podle toho připravovat práci. Dostával jsem jiné „čtecí“ úlohy než ostatní děti, delší články jsem doma mohl číst „na střídačku“ s maminkou nebo s babičkou. Paní učitelka mě přestala vyvolávat na hlasité čtení před třídou (nebo mi řekla, který odstavec si mám doma připravit). A taky mi pomáhala přečíst zadání úloh v matematice nebo v prvouce, abych mohl začít pracovat zároveň s ostatními. Zlepšil jsem si taky známky z diktátů, protože jsem dostal víc času na kontrolu a stihl si najít chyby.

Ale představte si – někteří spolužáci si začali stěžovat, že je to nespravedlivé a že mi paní učitelka nadržuje. Ona ale celé třídě vysvětlila, že by naopak nespravedlivé bylo, kdybych musel všechno stihnout stejně rychle a dobře jako oni, přestože je pro mě čtení mnohem těžší. Myslím, že to řekla hodně názorně: „Představte si, že běžíte všichni o závod po rovné trati, ale Jirka musí na své dráze navíc přeskakovat překážky. Máte všichni stejné podmínky? Protože to má Jirka těžší, ale potřebuje se všechno naučit tak dobře jako ostatní, musíme mu pomáhat.“ Kluci a holky to brzy pochopili a později se už nikdo nedivil, když paní učitelka pomáhala i dalším dětem, které to potřebovaly.

„Do učení se mi některý den skutečně nechtělo.“

Doporučená literatura a pracovní materiály

- Bednářová, J. Čtení s porozuměním a hry s jazykem. Čteme se skřítkem Alfrédem. Brno: Edika, 2012.
- Bednářová, J. Rozvoj zrakového vnímání. Brno: Computer Press, a.s., 2010.
- Bednářová, J. Zrakové rozlišování. Brno: PPP, 2003.
- Emerlingová, S. Když dětem nejde čtení 1, 2, 3. Praha: Portál, 2011.
- Jirušková, M., Mejzlíková, M., Pařenicová, Z., Vyskočilová, A. Sluchové vnímání. Sluchová analýza a syntéza řeči. Brno: PPP, 2011.
- Jucovičová, D., Žáčková, H. Reeducace specifických poruch učení u dětí. Praha: Portál, 2008.
- Matějček, Z. Dyslexie – specifické poruchy učení. Jinočany: Nakladatelství a vydavatelství H&H, 1993.
- Michalová, Z. Základy čtení I. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2001.
- Michalová, Z. Základy čtení II. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2002.
- Pokorná, V. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Praha: Portál, 2001.
- Selikowitz, M. Dyslexie a jiné poruchy učení. Praha: Nakladatelství Grada, 2000.
- Zelinková, O. Poruchy učení. Praha: Portál, 2003.

Internetové stránky, které mohou být užitečné:

www.kaminet.cz

www.literacyportal.eu/cs.html

www.ucenionline.com

www.coumim.cz

www.vcelka.cz

www.naucsecist.cz

www.tablexia.cz

www.jazyky-bez-barier.cz

www.helpforenglish.cz

www.khanovaskola.cz

Česká společnost Dyslexie – občanské sdružení, dobrovolná nezisková organizace sdružující odborné pracovníky, rodiče dětí s dyslexií, dospělé osoby s dyslexií a všechny ostatní zájemce o problematiku specifických poruch učení.

czechdyslexia@gmail.com

www.czechdyslexia.cz

Povím vám o dyslexii

Průvodce pro rodinu a přátele

Jarmila Burešová

Odborná korektura: Miluše Jirušková

Ilustrace: Aleš Čuma

Odpovědná redaktorka: Yulia Mamonova

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN tištěné verze 978-80-266-0991-9

ISBN e-knihy 978-80-266-0995-7 (1. zveřejnění, 2016)

Vydalo nakladatelství Edika v Brně roku 2016 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 23 890.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS MEDIA a.s.

Kompletní nabídku titulů naleznete na
www.albatrosmedia.cz